

SKANSEN 125 FATABUREN

SKANSEN 125

FATABUREN

2016

2016

SKANSEN 125

Red. Charlotte Ahnlund Berg & Anders Carlsson

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN - Nordiska museets och Skansens årsbok - är en skatt av kulturhistoriska artiklar som har publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har i dag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvireras från respektive museum.

Ekonomiskt stöd från Samfundet Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

NORDISKA MUSEET

SKANSEN

Fataburen 2016

Nordiska museets förlag

Box 27820

115 93 Stockholm

www.nordiskamuseet.se/förlag

www.nordiskamuseet.se/fataburen

© Nordiska museet och respektive författare

Redaktörer Charlotte Ahnlund Berg och Anders Carlsson

Bildredaktör Marie Tornehave

Bildarkiv och fotograf på Skansen Marie Andersson

Bildbehandling Karolina Kristensson och Peter Segemark

Omslag och grafisk form Lena Eklund, Kolofon

Översättning Alan Crozier

Omslagets framsida Pedagog Maja Adolphson vid Bergsmansgården. Byggnaderna där kommer från Nora bergslag i Västmanland. Foto: © Marie Andersson, Skansen.

Tryck och repro Italgraf Media AB, Stockholm, 2016

ISSN 0348 971 X

ISBN 978 91 7108 584 9

Five o'clock tea på Skansen

Ett internationellt besök 1924

MARIANNE LARSSON är forskare och intendent på Nordiska museet.

Den 11 juli var hela kongressen inbjuden till Skansen på te och konsert. Allt var på ett ypperligt sätt arrangerat. Jag behöver ej säga, huru förtjusta främlingarna voro över Skansens härliga läge, över alla dess vackra och storstilade anläggningar, över den utmärkta konserten och ej minst över de synnerligen intressanta folkdanser, som där utfördes, och som väckte kongressisternas rättmätiga glädje och beundran. Här sågo de Sverige i förminskad skala och prisade det i höga toner. Det är ej många platser i världen, som kunna uppvisa något liknande som Skansen.

◀ Kongressdeltagare framför ölands-kvarnarna. Från vänster: Sanpakitch Preecha från Siam, fröken Juhlin (generalpostdirektörens dotter), en oidentifierad representant från Kina samt Berhane Marcos från Etiopien. Fotograf okänd, Postmuseum (POST.O21636).

Så skriver generalpostdirektör Julius Juhlin i sin självbiografi *Minnen*, publicerad några år efter den stora världspostkongressen i Stockholm 1924. Fredagen den 4 juli hade kung Gustav V högtidligen öppnat kongressen i Rikssalen på Stockholms slott. Vid kungens sida satt drottning Victoria samt prinsarna Wilhelm och Eugen. Efter ceremonin hade kungen hälsat varje delegat välkommen med ett handslag. Det var statschefen och regeringen som bjöd in till kongressen och bidrog med huvuddelen av de ekonomiska anslagen. Kungl. Generalpoststyrelsen stod för värdskapet och generalpostdirektör Julius Juhlin var kongressens president.

Världspostkongressen samlade drygt 250 deltagare från nära 80 nationer fördelade på fem världsdelar. De knappt 200 delegerade och andra representanter – varav två kvinnor – var utsedda av respektive lands regering. Till sällskapet hörde också ett fyrtiotal medföljande hustrur samt de svenska funktionärerna. En så stor internationell sammankomst hade aldrig tidigare ägt rum »någon-sin någonstädes«, skrev *Dagens Nyheter* den 1 juli. Möjligheten att lansera Sverige togs väl tillvara. Redan dagen efter invigningen, under den 54 bilar långa kortege som introducerade huvudstaden, presenterades Skansen, Nordiska museet och Artur Hazelius. Skansen lyftes fram som:

en nationalpark i miniatyr som visar levande vilda djur, både inhemska och främmande, samt ditflyttade gamla byggnader. Skansen är en älskad mötesplats där stockholmare kan roa sig med förstklassig folkmusik och nationella danser utövade av ungdomar klädda i nationaldräkter etc. Skansen har liksom Nordiska museet tillkommit på initiativ av »*M. le docteur Arthur Hazelius*« [sic], vars outtröttliga energi har lagt grunden till dessa märkvärdiga institutioner.

Under bilkortegen fick Nordiska museet och Skansen fungera som en första introduktion till nationen. Kongressens besök på Skansen den 11 juli var ett andra steg i mötet med nationen, medan tanken med den sex dagar långa Norrlandsresan senare i juli var att gästernas fysiska närvaro och hudnära upplevelser skulle placera Sverige och dess näringar – skogen, vattnet och järnet – på den internationella kartan. Den här artikeln handlar om hur Skansen presenterades i detta både nationella och internationella sammanhang.

Uppfunna traditioner

Målsättningen med överläggningarna under den åtta veckor långa världspostkongressen var att åstadkomma snabb och billig posttrafik mellan världens länder. Vid den här tiden ansvarade postväsen-

det ännu för huvuddelen av mellanmänsklig kommunikation över avstånd och gränser. Utöver förhandlingarna var det generalpostdirektör Juhlin mening att kongressen skulle bidra till att neutralisera de internationella förbindelserna efter världskriget. Juhlin framhöll dessutom med bestämdhet sin avsikt att lyfta fram den svenska nationen som industristat och turistland. I *Minnen* skriver han att det kanske främsta syftet med att få kongressen förlagd till Sverige var »att göra vårt kära gamla Sverige, världens bästa och mest kultiverade land, känt och erkänt över hela världen«. Det var i det sammanhanget som Skansen, »le premier musée en plein air« – världens första friluftsmuseum – kom in i bilden. (Det internationella postspråket och även konferensspråket var franska.) Intendent Nils Keyland understryker i vägledningen *Skansens kulturhistoriska avdelning* från 1923 att Skansen »länge varit och fortfarande är, det främsta friluftsmuseet i världen«, trots att det ännu inte hunnit färdigställas till det Hazelius önskade, »nämligen en bild i smått av det stora fosterlandet« – ett Sverige i miniatyr.

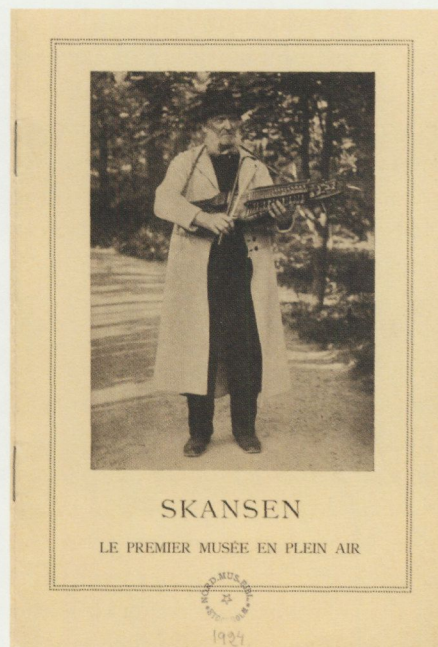
Det var alltså ingen tillfällighet att Skansen valdes ut som besöksmål för de internationella gästerna. Det är samtidigt värt att minnas att världspostkongressen i Stockholm ägde rum under den tidsepok, mellan 1918 och 1950, som ekonomhistorikern Eric J. Hobsbawm har kallat för *nationalismens storhetstid*. Efter första världskriget bildades många nya stater, särskilt i Europa, som alla strävade efter att skapa en nationell identitet. Samma strömningar präglade generalpoststyrelsens presentation av Artur Hazelius livsverk. Eftersom den nya världskartan bäddade för fler medlemmar i världspostföreningen, blev kongressen i Stockholm den dittills största internationella sammankomsten någonsin. Hobsbawm har också intresserat sig för begreppet *uppfunna traditioner*, där skapandet av nationella ceremonier ingår som en viktig ingrediens. Hazelius har bland annat uppfunnit Svenska flaggans dag och våra numera traditionella midsommar- och luciafiranden, alla med hemvist på Skansen. Julius Juhlin, som bidrog med ett stort personligt engagemang i kongressen, skapade för sin del en besläktad ceremoni på samma plats, om än tillfällig och för en spe-

cifik internationell publik. Det följande visar hur Juhlin, som avslutning på första veckans överläggningar, skapade upplevelser av nationella ikoner och traditioner med Skansen som fond.

Guide till nationen

Extra kunskapstörstiga kongressdeltagare kunde innan besöket läsa den guidebok, med titeln *Skansen: le premier musée en plein air. Une institution d'éducation nationale*, som generalpoststyrelsen tagit fram för kongressens räkning. Redan i underrubriken tydliggörs att Skansen ska uppfattas som en institution för nationell fostran. Det framgår inte vem som är författare, men det står klart att generalpoststyrelsen, kanske med Juhlin i spetsen, tog tillfället i akt att introducera något av den historia som lagt grunden till det Juhlin kallade »världens bästa och mest kultiverade land«. Den första hälften av guidebokens fjorton sidor bidrar med historiska tillbakablickar, den andra handlar om Skansen. Vilken historia valde man då att berätta?

Guideboken tar avstamp redan vid istidens slut för 15 000 år sedan – en av de största landomvälvningarna på jordens yta. Starkt sammanfattat och fritt översatt konstaterar guideboken följande: Medan Europa fortfarande var försett med ett bördigt jordlager, hade isens rörelser över Sverige lämnat efter sig ett kargare och magrare landskap. Enligt geologen Gerhard de Geer hade det inte inträffat några betydande naturkatastrofer i landet sedan istiden, och inte heller några omfattande historiska katastrofer som utrotat befolkningen, eller lett till stor inflyttning av nya befolkningsgrupper. Den framstående arkeologen Oscar Montelius hade visat att utvecklingen från stenåldern till vår tids komplexa civilisation hade ägt rum utan abrupta övergångar. Vidare framhåller guideboken att svenska myndigheter hade intresserat sig för förfädernas historia, kanske mer än i något annat land, och inte bara för den militära och politiska historien utan även för folkets historia. Intresset för förfädernas traditioner sägs alltid ha varit en del av den svenska nationalkaraktären. Ända sedan 1600-talets

Nyckelharpspelaren Jonas Skoglund på omslaget till världspostkongressens guidebok om Skansen. Deltagarna bjöds in till åtskilliga resor och utflykter under de åtta veckorna. Till flera av dem framställde generalpoststyrelsen särskilda tryckta vägledningar. Ur *Skansen: le premier musée en plein air*.

första hälft hade svenska myndigheter strävat efter att inventera och bevara landets historia, och sedan 200 år tillbaka, med Carl von Linné som föregångare, hade studier om folkligt liv i landets olika delar varit viktiga. Guideboken antyder att den gynnsamma frånvaron av stora omvälvningar hade skapat ett folk av ovanligt enhetlig karaktär. Syftet med den långa tidsföljden torde vara att framhålla att Sverige, trots sitt karga och motsträviga landskap, var ett vetenskapligt framstående och homogent land med stort offentligt intresse för människor av alla klasser.

Efter den historiska upptakten, mer inriktad mot vetenskap än mot krig och kungar, kommer guideboken till själva kärnan: Artur Hazelius, en man lika känd för sina vetenskapliga framsteg som för sin glödande och upplysta fosterlandskärlek. Dessutom beskrivs Nordiska museet, med sina akademiskt skolade medarbetare, som

det första och ett av de största etablissemangen i världen, exklusivt avsett för vetenskapliga studier om den inhemska civilisationen. Med intresse för alla tidsepoker, alla provinser och alla sociala klasser var den mest angelägna uppgiften att rädda det äldsta och mest primitiva, det som överlevt men var hotat av förintelse. Med stor vidsynthet och otrolig energi hade Hazelius skapat Skansen som komplement till Nordiska museet, inte bara för att konservera det gamla, utan för att fostra de unga. Enligt guideboken var Nordiska museets imponerande byggnad en av de finaste prydnaderna på Djurgården.

Först i den senare hälften ger guideboken utrymme åt Skansenområdet med dess hus och gårdar. Samevistet («un campements de Lapons») lyfts fram som den plats som först ordnades på Skansen. Det skulle ha skett 1894 på den mark som då förvärvades, men i själva verket inrättades den samiska boplatsen redan under öppningsåret 1891. Guideboken beskriver kätans konstruktion och berättar att samevistet på Skansen beboddes av äkta samer («des Lapons authentiques») klädda i sina främmande nationaldräkter («leurs étranges costumes nationaux»), samt att de inte bara hade med sig vanliga bruksföremål utan även ett antal renar och hundar. Härigenom visar guideboken att samevistet på Skansen var en konstruerad gestaltning av samiskt liv, medan exempelvis Nils Keyland, i vägledningen från 1923, snarare presenterar samernas levnadssätt som fakta i en lärobok, där han bland annat förhåller sig till »lapparna» som en särskild »folkstam» och »ras». Enligt Nordiska museets kulturhistoriska tidskrift *Fataburen* från 1925 beboddes samevistet under sommaren 1924 av »lappmannen» Anders Nilsson från Frostviken och hans familj.

Guideboken klargör att samevistet på Skansen var en konstruerad gestaltning av samiskt liv, medan Keyland i sin vägledning snarare presenterar samernas levnadssätt som fakta i en lärobok, där han bland annat talar om »lapparna» som en särskild »folkstam» och »ras». Guideboken visar inget distanserat förhållningssätt till samerna, med undantag av de »främmande» dräkterna, men avslöjar heller ingenting om de konflikter som fanns. Under kongressen

Guideboken kommenterade att samevistet var en konstruerad boplats. Som inledande illustration i guideboken *Skansen le premier Musée en plein air* användes ett fotografi av Hellestadsstapeln, därefter följde fyra numrerade bilder: 1) Samevistet, 2) interiör från Bollnässtugan, 3) Blekingestugan, 4) Skansens folkdanslag som dansar Fryksdalspolka. Ur *Skansen: le premier musée en plein air*.

N° 1. *La hutte des Lapons.*

framhölls samerna vid flera tillfällen som ett exotiskt och intressant inslag i nationen. I *Minnen* skriver Juhlin att han från början hade tänkt låta Norrlandsresan gå ända till översta Norrland istället för endast till Åre, detta så att gästerna skulle »få skåda även midnattssolen och lapparna». Det dubbla förhållningssättet till samerna, med både stolthet och distans, lyser igenom vid flera tillfällen i källmaterialet från kongressen.

Till sist nämns i guideboken Skansens målsättning att framstå som ett levande museum med inslag av årliga festligheter vid traditionella högtider. Helt i linje med såväl Hazelius som Juhlins ideal avslutas framställningen med att Skansen kunde ses som en plantskola för nya generationer i syfte att väcka brinnande kärlek till fosterlandet och fädernearvet.

Världspostkongressens marskalkar samlade framför mangårdsbyggnaden på Älvrosgården. Flertalet av herrarna tillhörde kongressens svenska sekretariat. Fotograf okänd, Postmuseum (POST.021645).

Runt Skansens höjder

Den 11 juli 1924 var en strålande högsommardag. Enligt deltagarnas personliga inbjudningskort, med en karta över Skansen på baksidan, skulle friluftsmuseet presenteras av en grupp kompetenta ciceroner. *Nya Dagligt Allehanda* ger en inblick i hur Skansenbesöket inleddes. Kongressdeltagarna skulle träffas klockan tre vid »Övre porten«, vilken låg ungefär där järnhandlarhuset ligger i dag. Vid mötesplatsen togs gästerna emot av Julius Juhlin och Nordiska museets och Skansens styresman Gustaf Upmark. Tidningen påpekar att de »främmande gästerna« inte var så noga med att komma i tid; de sista hälsades välkomna först efter en halvtimme. Allt eftersom kongressdeltagarna anlände delades de in i mindre grupper som togs omhand av språkkunniga marskalkar, som med något undantag tillhörde kongressens svenska sekretariat. Dessutom »besågs« Skansen »under ledning av« Nordiska museets tjänstemän, enligt en notering i *Fataburen* 1925.

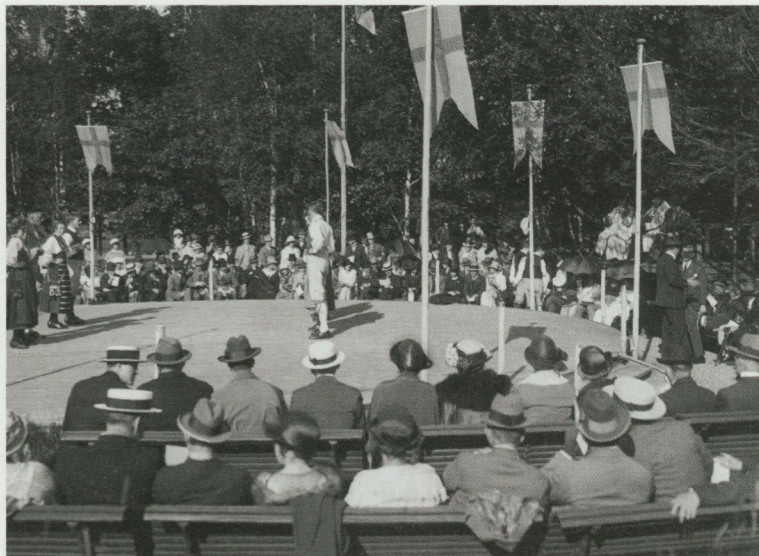
Samling vid säldammen.
Av de omkring 250 fotografier som har bevarats från kongressen härrör 15 från Skansenbesöket.

Både ateljéfotografer och amatörer har bidragit. Foto: sannolikt Almborg & Preinitz, Postmuseum (POST.021573).

Nya Dagligt Allehanda berättar vidare att ciceronerna tog med gästerna »runt Skansens höjder och orienterade dem bland forn-samlingarna«. Sällskapet tycks inte ha varit nämnvärt intresserade av den nordiska faunan, möjligen med undantag av björnarna, rapporterar tidningen, »däremot fängslade synbarligen Skansens gamla allmogebyggnader och dessas interiörer.« Man kan föreställa sig att såväl generalpoststyrelsen som Nordiska museets tjänstemän betraktade de ortstypiska byggnaderna som nationella och kulturella uttryck värdefulla att lyfta fram på ett annat sätt än den inhemska faunan, framsprungen ur natur snarare än kultur.

Trots detta har en grupp gäster fångats på bild vid säldammen. Dessutom har kongressen lämnat efter sig en maskinskriven och mångfaldigad »Ordlista för Skansen-besöket«, som presenterar 47 djurarter, från and till örn, på fem olika språk – svenska, franska, engelska, tyska och spanska. Märkligt nog tycks detta vara det enda

Skansens folkdanslag. Dagen till ära dekore-
rades dansbanan med
svenska flaggan i form
av tvåtungade standar.
Både herrar och damer
bär hatt i sommar-
värmen. Enligt *Dagens*
Nyheter nådde tempe-
raturen 18 grader den 11
juli 1924. Foto: Almberg
& Preinitz, Postmuseum
(POST.O21535).

Skansens folkdans-
lag ackompanjeras på
fiol och nyckelharpa. I
mitten sitter spelman-
nen Jonas Skoglund
och intill honom, uppe
på scenen, en av-
slappnad och belåten
generalpostdirektör,
Julius Juhlin. Fotograf
okänd, Postmuseum
(POST.O21638).

dokument från kongressen där en text översätts till något annat språk än franska. Listan var sannolikt en lathund för ciceronerna. Enligt *Fataburen* 1925 fanns det omkring 750 djur av knappt 200 arter i Skansens zoologiska trädgård – men i kongressens guidebok var djuren helt frånvarande.

Oxdans och Snurrebocken

Efter rundturen samlades kongressdeltagarna kring dansbanan vid Bollnässtugan. Ett tryckt programblad, *Programme du concert et des danses nationales à Skansen*, visar att deltagarna skulle få ta del av folkdanser och fosterländska sånger under en cirka en timme, med början klockan fyra. Tio dans- och fem körnummer är listade i programbladet. Fotografier visar att gästerna sitter i flerdubbla led kring dansbanan som är prydd med svenska flaggor i form av tve-tungade vimplar. Skansens folkdanslag dansade schottis, polskor och kadriljer från olika delar av landet samt danslekarna Oxdans, Väva vadmal och Snurrebocken.

Skansens folkdanslag hade startat redan 1891, under Skansens första år. Dansarna rekryterades bland Nordiska museets personal, och eftersom Hazelius gärna värvade sina medarbetare från landsbygden hade många av dem redan nära förbindelser med den svenska allmogekulturen. Med Hazelius som föregångsman bidrog Skansens folkdanslag till att bevara och sprida kunskap om folkdanser och folkdräkter i huvudstaden. Dansen, folkmusiken och dräkterna var ett sätt att levandegöra iscensättningarna på Skansen, allt för att stimulera fosterlandskärleken.

Flera damer har tagit av sig kapporna medan männen i kostym behåller kavajen på. Det var inte kutym för en man att ta av sig kavajen offentligt, inte ens i högsommarvärme. I skuggan av träd-kronorna, på en upphöjd scen intill dansbanan, sitter två spelmän i vita långrockar. Skomakaren och nyckelharpspelaren Jonas Skoglund och fiolspelaren Bernhard Jansson var ordinarie spelmän på Skansen 1924. Av utseendet att döma – långrocken, håret och de yviga vita polisongerna – är det »den välkände Skansenspelman-

nen« Skoglund som »beledsagar« folkdanslaget på nyckelharpa. Det är också Skoglund som avbildas på omslaget till guideboken.

Vid kongressens besök hade Skoglund spelat på Skansen i nära trettio år. Alltid klädd i sin ljusa långrock var han en välkänd ikon bland allmänheten. Enligt en skrift från 1899, av journalisten och folkmusiksamlaren Karl Peter Leffler, var Skoglund klädd i nationaldräkt när han spelade på eftermiddagarna, men på fotografierna bär han kostymbyxor och väst under den vita långrocken. På 1920-talet var det ännu inte givet att spelmän på Skansen bar folkdräkt, det är en senare företeelse.

Intill de två spelmännen, uppe på scenen, sitter generalpostdirektör Julius Juhlin. Avslappnat tillbakalutad på stolen blickar han ut över »kongressisterna«, som han kallar dem i sin självbiografi. Med bakgrund i sitt internationella engagemang var han initiativtagare och kongressens självskrivna president. Han var en omvittnat handlingskraftig person som inte generades över att föra fram sina egna förtjänster. Anställd som generaldirektör för postverket sedan 1908 närmade han sig dock pensionsåldern. Rikt belönad för insatserna under den framgångsrika världspostkongressen, bland annat med Kungl. Maj:ts medalj i guld av 18:e storleken, var kongressen i Stockholm både höjdpunkten och avslutningen på hans karriär i postverkets och nationens tjänst.

Te och kakor på Solliden

Det fortsatta programmet får extra färg genom *Svenska Dagbladets* reportage från Solliden. Vid femtiden strömmade cirka 400 »postkongressdeltagare« ned på planen framför restaurang Idunhallen, bakom de »allmogespelmän och den grupp allmogeungdom, som nyss visat dem gamla svenska danser«. Mellan Idunhallen och den stora flaggprydda gräsplanen sprang »färgrikt pyntade kullor« med stora kakfat som dukades ut på de många bord som var uppställda i det fria. Fotografierna visar ett myller av kongressdeltagare sittande vid bord med vita dukar. Mellan dessa rör sig servitriser klädda i folkdräkter från olika delar av landet. Teet tycks serveras

»Tefesten« upp-
 dukad på Solliden
 framför sommar-
 restaurangen
 Idunhallen. Den
 var Skansens
 huvudrestaurang
 fram till 1950-ta-
 let, då nuvarande
 Restaurang Sol-
 liden uppfördes på
 samma plats. Foto:
 Almberg & Preinitz,
 Postmuseum
 (POST.021533).

vid sittande bord, medan gästerna fick resa sig för att välja bland bakverken på en särskild kakbuffé.

Enligt programbladet skulle Postmannakören, under ledning av Einar Bergström, ta över direkt efter folkdansuppvisningen, men källorna visar att kören framträdde först när gästerna hade förflyttat sig till Sollidens stora gräsplan. Under den pågående »tefesten« stod Postmannakören och Flottans musikkår för underhållningen, skriver Juhlin i *Minnen*. Om programbladet följdes framförde Postmannakören fem sånger. Efter »Vårt land« följde »Neckens polska«, »Fredmans sång nr 31: Opp Amaryllis«, »Till Österland« och »Jaktsång«. Den fosterländska »Vårt land«, vars första och sista vers i dag är Finlands nationalsång, var vid 1900-talets början nära att göras till svensk nationalsång. Att »Du gamla, du fria« inte fanns med på programmet speglar att den ännu inte hade etablerats i den funktionen. Den användes ofta i fosterländska samman-

hang men var omdiskuterad, bland annat eftersom den handlade mer om Norden än om Sverige.

Körframträdanden med fosterländska sånger var en ritualiserad komponent i tidens nationella fostran. Kongressdeltagarna fick ta del av åtskilliga körframträdanden under kongressens gång, inte bara på Skansen. Ibland presenterades endast titlarna översatta till franska, ibland hela sångtexter. På Grand Hôtel i Stockholm fick gästerna lyssna till manskören Orphei Drängar, ledd av Hugo Alfvén, och under Norrlandsresan fick de bland annat lyssna till de förenade körerna från Leksand, Mora och Rättvik i Rättviks kyrka. Vid det senare tillfället framfördes både »Vårt land« och »Du gamla, du fria«, om än bara som extranummer.

Postmannakören

I *Minnen* skriver Julius Juhlin att postiljonernas och brevbärarnas sångkör »voro iklädda sina vackra uniformer«. Men kanske minns han fel. På de svartvita bilderna ser postmännen snarare ut att bära civil kostym då kläderna framträder i skiftande toner av svart och grått. Vid den här tiden var postuniformen djupt mörkblå. Det enhetliga intrycket skapades istället av vita skärmmössor, kanske den ordinarie uniformsmössan överdragen med ett vitt sommarkapell.

Postmannakören var gäst på flera sätt i detta märkvärdiga internationella sammanhang. Postiljoner och brevbärare tillhörde den stora gruppen underordnade posttjänstemän, de så kallade lägre tjänstemännen. Denna grupp skulle kunna hänföras till en postal arbetarklass, men som uniformerade representanter för ett kungligt ämbetsverk ville de gärna höja sig aningen över kategorin arbetare. Mellan högre och lägre posttjänstemän fanns ett strikt glastak, tydligt markerat genom skilda utbildningar, arbetsuppgifter, fackförbund och inte minst uniformsregler. Enligt de lägre tjänstemännens fackliga tidskrift *Postmannen* gjorde Postmannakören likafullt succé på Skansen. Det framgår dessutom att ett par representanter från fackförbundet var inbjudna till tefesten. Samtidigt som det fanns en stark vi-känsla inom postverket, avslöjar texterna

Kakbuffén lockar och serveringspersonal klädd i folkdräkt springer med tekannor mellan borden. I bakgrunden formerar sig Postmannakören i vita skärmössor. Längst bak syns Ferdinand Bobergs observatorium. Foto: sannolikt Almberg & Preinitz, Postmuseum (POST.021531).

i *Postmannen* en kritisk hållning till den hierarkiska överordningen och den styrande delen av den postala myndigheten. Skribenterna antyder även en upplevd underordning i relation till de internationella delegaterna, men påpekar samtidigt: »När nu Sverige och Stockholm har glädjen att den 4 juli hälsa världspostkongressen välkommen så kan man inte undgå att känna sig en smula stolt.« Enligt *Postmannen* sökte sig de inbjudna »inom vår kår« till samma bord under tefesten. Bordet döpte de till »proletärbordet«.

Vid sextiden var tefesten slut och det officiella programmet för dagen över. I den mån det fanns deltagare som ville se mer av Hazelius skapelser hade kongressdeltagarna tillträdde till Nordiska museet och Skansen för nedsatt eller ingen avgift. Den emaljerade och förgyllda kongressknappen, fäst på kavajuppslaget, bekräftade deltagarnas identitet.

En del av det nationella projektet

Kongressdeltagarna hade hunnit tillbringa en vecka i Stockholm, de delegerade hade hälsat på kungen och hela sällskapet hade mött stadens representanter under högtidliga former. Generalpoststyrelsen hade redan hunnit imponera med utmärkt organisation. I bilkortegen hade gästerna fått ta del av huvudstadens vackraste sidor och på Skansen fick de möta den svenska nationen – ett Sverige i miniatyr. Det kultiverade landet långt uppe i norr, troligen okänt för många av delegaterna, visades från sin bästa sida. Av konflikter mellan majoritetssamhället och samerna syntes inte ett spår. Bortsuddade var innerstadens eländiga bostadsförhållanden och ålderdomliga industriområden, liksom alla tänkbara antydningar om att befolkningen på landsbygden decimerades som följd av migration. Arbetarklassen levde ännu under stor fattigdom och krisartade omständigheter. Arbetarrörelsen var under uppsegling. Postmännens fackförbund hade grundats redan 1886 som ett av de första i landet.

På 1920-talet var det inte ovanligt med stora kongresser, inte heller med utlandsbesök, men världspostkongressen var enligt

Kongressknappen var delegaternas deltagarmärke och identitetstecken. Den gav delegaterna tillträde till den dagliga lunchbuffén i Riksdagshuset, ned-satt entréavgift på flera museer samt fria resor på stadens spårvagnar. Foto: Bo Andersson, Postmuseum (POST.O46653/PM 5108).

uppgift det största internationella mötet som dittills hade ägt rum. År 1924 hade Skansen funnits i drygt trettio år och Nordiska museets byggnad hade invigts bara sexton år tidigare. Skansen och Nordiska museet var inte bara »en älskad mötesplats« där stockholmarna kunde »roa sig« – Hazelius institutioner på Djurgården var nyskapande och moderna, vetenskapligt underbyggda och dessutom världsberömda. Som uttryck för en svensk modernitet var Skansen ett självklart besöksmål för en världspostkongress.

En närstudie av officiella trycksaker, fotografier och pressklipp har visat hur gästerna tillbringade de tre timmarna på Skansen. Dagspressens notiser ska sällan uppfattas som ren sanning men när uppgifterna sammanfaller så väl, alternativt korregerar varandra, torde resultatet kunna ses som en trovärdig berättelse.

Medvetet använde generalpostdirektör Julius Juhlin tillfället till att uppfinna och lansera en nära nog perfekt nation – med skön natur, utvecklad industri och levande kultur – inför kongressdeltagarnas förutsättningslösa blickar. Inga katastrofer hade stört utvecklingen. Hårt klimat och svårforcerad natur hade bäddat för framväxten av ett »kultiverat folk«, och de styrande hade tillvaragit förfädernas arv till gagn för folkets bästa. Via Hazelius uppfunna traditioner, iscensatta på Skansen, lät Juhlin kongressdeltagarna lära känna nationen och folket. Ytterst hägrade förhoppningar om fruktbara handelsavtal och andra inkomster. Kongressen ägde rum under den epok som brukar kallas Sveriges andra stormaktstid med dess expansiva, internationellt uppmärksammade svenska industri.

Kanske möttes Artur Hazelius (1833–1901) och Julius Juhlin (1861–1934) vid något tillfälle, även om Hazelius var nära trettio år äldre. De hade mycket gemensamt, bland annat en övertygande entusiasm. Det står klart att båda herrarna hade ett glödande engagemang för nationens bästa och att de delade en orubblig fosterlandskärlek. De hade troligtvis trivts i varandras sällskap. I motsats till Hazelius är Juhlin okänd för det stora flertalet. Anonym eller inte: I Nordiska museets samlingar finns hans tolv kilo tunga resväska av fint kalvskinn bevarad, som ett påtagligt, materiellt uttryck för hans brinnande internationella engagemang.

